

**UDRUŽENJE “RESURSNI AARHUS CENTAR U BIH”
 (“AARHUS CENTAR U BIH”)**

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2019. GODINU

➤ SKUPŠTINI UDRUŽENJA

Sarajevo, januar 2020. godine

I. Općenito o Aarhus centru

Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti i pristupu pravdi u pitanjima okoliša – Aarhuska konvencija predstavlja međunarodni pravni okvir u području zaštite okoliša. Ovim dokumentom utvrđuju se prava u vezi zaštite okoliša, formiranjem veze između odgovornosti javnih organa i zaštite okoliša, jer je usmjerena na demokratsku saradnju javnosti s javnim organima na način da se uvodi novi postupak sudjelovanja javnosti u dogovaranju i sprovedbi međunarodnih sporazuma.

Bosna i Hercegovina Aarhusku konvenciju je ratificirala 2008. godine, što predstavlja pozitivan napredak u naporima da se harmonizira domaća legislativa sa EU *acquis communautaire*om. Ova Konvencija široko definira obaveze svih javnih upravnih organa u zemljama potpisnicama, a činom ratifikacije u BiH nametnuta je obaveza svim nivoima administracije da uspostave mehanizme za njeno sprovođenje. Međutim, administrativni kapaciteti svih segmenata i nivoa javne uprave u BiH su nedovoljni za dosljednu primjenu Konvencije. Svrha postojanja Aarhus centra je da educiranjem ciljnih skupina i u suradnji sa nadležnim institucijama unaprijede procese informiranja javnosti; njihovog uključivanja u donošenje odluka; i pristupa pravdi u pitanjima zaštite okoliša te na taj način doprinose u primjeni Aarhuske konvencije u BiH.

Aarhus centar je prvobitno osnovan u sklopu projekta OSCE-a, u saradnji Grada Sarajevo i OSCEa, u maju 2012. godine. Početkom 2013. godine ovaj Centar je registriran kao samostalna nevladina organizacija pod nazivom Udruženje "Resursni Aarhus centar u BiH" (skraćeno "Aarhus centar u BiH").

Udruženje "Aarhus centar u BiH" ispunjava svoju misiju tako što:

- ✓ Pomaže organima vlasti da ispunjavaju obaveze i dužnosti navedene u Aarhuskoj Konvenciji;
- ✓ Promovira uvođenje propisa i metoda usmjerenih na omogućavanje pristupa informacijama, učešće javnosti i pristup pravosuđu u oblasti okoliša;
- ✓ Predstavlja most između državnih organa, civilnog društva, privrede i javnosti;
- ✓ Podstiče primjenu Konvencije tako što razvija svijest i sposobnosti zainteresiranih strana;
- ✓ Služi široj zajednici pružajući joj usluge iz svog polja djelovanja; i sl.

II. Aktivnosti Udruženja "Aarhus centar u BiH" (AC SA) u 2019. godini:

U 2019. godini Aarhus centar Sarajevo implementirao je 9 projekta, šest su još uvijek u toku, te mnoštvo dugih aktivnosti usmjerenih na unapređenje okoliša i vladavine prava u Bosni i Hercegovini.

- **Re:Creativa 2019**

Ovaj projekat je imao za cilj da podrži nacionalne i globalne napore u održivom upravljanju otpada, pokušavajući smanjiti proizvodnju otpada kroz promociju upcycling-a i reciklaže. "Cilj održivog razvoja br. 12 je upravo: *Obezbijediti održivu, odgovornu potrošnju i proizvodnju*, smanjenjem generisanog otpada do 2030. godine putem prevencije, recikliranja i ponovnog korišćenja otpada. Negativni uticaji otpada su generalno jedno od najznačajnijih pitanja životne sredine u BiH. Od 2003. godine, generisani komunalni otpad u BiH stalno raste, a 2010. godine iznosio je 332 kg po glavi stanovnika. Pouzdani statistički podaci o proizvodnji ambalažnog otpada u BiH ne postoji, ali procjene ukazuju da godišnja količina ambalažnog otpada iznosi oko 240.000 tona. Trenutni nivo recikliranja u BiH je nizak u poređenju sa razvijenim zemljama. Od ukupne mase komunalnog otpada, manje od 5% recikliraju se odvojeno, dok 95% mješovitog komunalnog otpada se nalazi na odlagalištima. Cilj ovog projekta je bio da se grupi srednjoškolaca pruži priliku da uči o praksi **upcycling-a** (upcycling, poznat i kao kreativna ponovna upotreba, je proces pretvaranja nusproizvoda, otpadnih materijala, beskorisnih ili neželjenih proizvoda u nove materijale ili proizvode boljeg kvaliteta ili za bolju ekološku vrijednost).

Radionice je održavao profesor iz Elektrotehničke škole za energetiku, Sarajevo koji je kroz ovaj projekat prenio novu vještinu generiranja prihoda učenicima, naučio ih je o mogućnostima reciklaže i upcycling-a.

U projekat su bile uključene Elektrotehnička škola za energetiku, te Srednja škola primjenjenih umjetnosti sa područja Sarajeva. Kroz projekat su učenici imali priliku izraditi nove korisne predmete, koju su prodali na izložbi održanoj u BBI centru 23.04.2019. godine. Projekat se realizirao uz finansijsku podršku Misija OSCE-a u BiH, Društva ZEOS eko-sistem d.o.o., prvi operater sistema upravljanja otpadnom električnom i elektronskom opremom u BiH i EKOPAK, prvi ovlašteni operater sistema za upravljanje ambalažnim otpadom u BiH. Projektne aktivnosti je implementirao projektni tim koji su činili koordinator projekta, administrativni asistent i asistent za vidljivost. Projekat "Re:Creativa 2019," je implementiran u periodu 10. april – 10. maj 2019. godine.

- **Eko BiH**

Projekat "Eko B&H," Aarhus centar u BiH implementira kao partnerska organizacija, od januara 2019. godine, u suradnji sa Centrom za životnu sredinu (CZZS), kao glavnim aplikantom, i Centrom za ekologiju i energiju (CEE). Trajanje projekta je 30 mjeseci. Projekat finansira Evropska komisija.

Opšti cilj projekta je jačanje uključenosti okolišnih OCD u kreiranje, provedbu, i praćenje sektorskih strategija, politika i procesa donošenja odluka u pogledu okoliša, klimatskih promjena i integracije u EU.

Specifični ciljevi akcije projekta su:

- a) Poboljšati transparentnost i strateško planiranje okolišnih OCD-a u BiH;
- b) Podržati finansijsku autonomiju poticanjem saradnje, razmjene iskustava i resursa za zajedničke akcije;
- c) Omogućiti efikasnost, pouzdanost i vidljivost aktivnosti i uticaja mreže Eko-BiH.

Izgradnja kapaciteta ekoloških organizacija civilnog društva i lokalnih zajednica predstavlja izravan odgovor na globalni cilj programa za podršku uključivanju okolišnih OCD u razvoj ekoloških strategija i procesa integracije u EU. Fokus izgradnje kapaciteta u prvom dijelu akcije je stavljen na unutrašnju strukturu, ljudske, finansijske i tehničke kapacitete pojedinih organizacija kao i Eko BiH mrežu u cilju konsolidacije mreže i njenih članova. Drugi dio izgradnje kapaciteta biće posvećen razvoju i unapređenju znanja o pravnoj stečevini EU u oblasti zaštite životne sredine (Poglavlje 27), procesu prenošenja EU direktiva u domaće zakonodavstvo i metodama za praćenje i evaluaciju.

U sklopu "Eko BiH" planirane su i do sada sprovedene monogobrojne kampanje, poput Inicijative za usvajanje Prijedloga Zakona o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine. S obzirom da ovaj Zakon predstavlja pravnu osnovu na kojoj se baziraju sve ostale zakonske regulative iz oblasti zaštite okoliša u FBiH, ovom Inicijativom se nastojalo ubrzati proces njegovog usvajanja i ispunjavanje jednog od veoma bitnih pravnih uslova BiH na putu u Evropsku uniju. Naime, posljednjih pet godina, Prijedlog Zakona o zaštiti okoliša FBiH se nalazi u veoma sporoj proceduri usvajanja Parlamenta FBiH.

Inicijativa se sastojala od prikupljanja potpisa građana u Sarajevu, Zenici, Kaknju, Tuzli, Jablanici i Mostaru, tokom mjeseca septembra, 2019. Tokom dnevnih akcija u trajanju do tri sata u svakom gradu (u Sarajevu ukupno tri dana, odnosno ukupno 9 sati), svojim potpisom pružilo je podršku više od 1000 građana i poručilo da je bolja zaštita okoliša prijeko potrebna. Ubrzo nakon pokretanja Inicijative, na prijedlog predsjednice Odbora za prostorno uređenje, stambeno-komunalnu politiku, ekologiju i turizam, Predstavničkog doma Parlamenta FBiH zakazan je sastanak sa predstavnicima Parlamenta FBiH, u ponedjeljak, 23.09.2019., kada je i zvanično završena kampanja Inicijative sa dostavljenim potpisima Parlamentu FBiH. Također, istog dana predstavnici AC Sarajevo, CZSS i CEE su bili na sastanku koji je organizovalo Federalno ministarstvo za okoliš i turizam (FMOiT), na istu temu: usvajanje Prijedloga Zakona o zaštiti okoliša FBiH.

Tokom sastanaka sa predstavnicima Parlamenta BiH i predstavnicima FMOiT-a, naglašen je značaj Inicijative, kao i potreba daljeg učešća nevladinog sektora tokom odlučivanja o okolišnim pitanjima. Uvažen je i značajan doprinos AC Sarajevo, CZSS, CEE i ostalih članica Eko BiH mreže tokom pripreme i predlaganja jedanaest dodatnih amandmana na zakon, od kojih je Vlada Federacije BiH prihvatila pet, tokom mjeseca jula 2019.

U okviru Inicijative, održan je i okrugli sto, 9. septembra u Sarajevu, kojem su prisustvovali članovi Eko BiH mreže, predstavnici Federalnog ministarstva za okoliš i turizam, kao i predstavnica Ureda Vlade FBiH za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima EU. Na okruglom stolu je zaključeno da Prijedlog zakona o zaštiti okoliša FBiH, sa predloženim amandmanima, predstavlja pomak u zaštiti

okoliša, ali da je neophodno svakodnevno raditi na njegovoj implementaciji, unapređenju i usaglašavanju sa evropskim zakonodavstvom.

Nakon pet godina, 24.09.2019. tokom pete redovne sjednice Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, napokon je usvojen Prijedlog zakona o zaštiti okoliša FBiH. Trenutno se vrši pritisak na Dom naroda Parlamenta FBiH da također usvoji zakon.

Tokom implemenatcije Inicijative, više od 50 domaćih i stranih medija su pratili aktivnosti i izvještavali o progresu; objavljeno je više of 30 izvještaja i više od 100 fotografija sa trena akcija na web stranici i društvenim mrežama AS SA; kao i putem zasebne socijalne mreže "Eko BiH" projekta.

- **G-1708-57851**

Sa realizacijom projekta pod nazivom "G-1708-57851" smo počeli u junu 2019. godine koji će trajati do 31.maja 2020. godine. Tokom 6 meseci rada na projektu, Udruženje "Aarhus centar u BiH" je imalo za cilj da izvrši pritisak na vlasti i Elektroprivredu BiH da poštuju zakonske obaveze ali i izdate dozvole za rad postojeće deponije šljake i pepela "Jezero II" TE Tuzla, kao i za zatvaranje deponije šljake i pepela Plane I i Divkovići I i II (tj. ispravna sanacija lokacije za odlaganje pepela, pravilno prečišćavanje vode koja se koristi za transport pepela, itd.). Ovo će dovesti do povećanja operativnih troškova postojećih termoelektrana za ugalj i time smanjiti jaz između cijena električne energije proizvedene od uglja i električne energije iz obnovljivih izvora.

Za realizaciju pomenutih ciljeva, do sada smo uputili 41 zahtjev za pristup informacijama, 10 žalbi, 3 tužbe, 1 odgovor na tužbu, 3 zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke, 1 žalba upućena Sekretarijatu Aarhuske konvencije. Također, u sklopu ovog projekta Aarhus centar Sarajevo učestvovao je u postupku učešća javnosti pri donošenju odluka. Projekat se realizira uz podršku Evropskog klimatskog fonda i Grada Sarajevo.

- **"Upcycling Challenge"**

U okviru projekta pod nazivom 'Upcycling Challenge' - "Fond za Izazov-Češka rješenja za ciljeve održivog razvoja -Challenge Fund: Czech Solutions for the Sustainable Development Goals" uz podršku neprofitne organizacije Nadace Veronica iz Republike Češke, i Grada Sarajevo, Udruženje "Resursni Aarhus centar u BiH" odlučio je da motiviše mlade, talentovane učenike tekstilnog dizajna u Sarajevu i kroz radionice u Brnu u Češkoj da ih poduči o mogućnostima i vještinama izrade modnih odjevnih predmeta korištenjem isključivo 'upcycling metode,' koja podrazumjeva prenamjenu već postojeće svrhe određenog materijala, tipa tkanine ili tekstila, uz naglasak da finalni proizvodi trebaju biti praktični, nosivi i prezentabilni izgledom koji može da parira estetici mode koja se može vidjeti na modnim pistama.

Nadace Veronica (<http://nadace.veronica.cz/page/o-nadaci.php>) je samoodrživa, ekološka neprofitna organizacija sa kojom saradujemo na ovom projektu i koja djeluje u južnoj Moravskoj još od 1992. godine. Njene aktivnosti finansiraju se isključivo iz postupaka socijalnog poduzetništva, dobrotorne aukcije i lanca dobrotvornih trgovina u Brnu.

Projekat je zvanično započeo 13 maja 2019. godine kada je osam najboljih kandidata (učenica) u svrhu navedene obuke u radionicama otputovao u u Brno u Češku Republiku uz pratnju direktorice, svog profesora, i uz pratnju dizajnerice koji ima iskustva u radu sa upcycling metodom.

Osnovni cilj ovog prijekta je promovisanje ekoloških rješenje za prenamjenu materijala upotrebljivih u kreativne i praktične svrhe. Dodatni, odnosno paralelni cilj je inspirisati buduće mlade dizajnere, odnosno talentovane učenice Srednje škole primjenjenih umjetnosti u Sarajevu, kultivisanjem njihovih afiniteta i dodatnim usavršavanjem.

Ekotekstil dizajn je moda budućnosti jer omogućava očuvanje planete Zemlje. Prema procjenama stručnjaka, čak 80% od ukupne energije potrošene na Zemlji troši se upravo na proizvodnju odjeće. Za proizvodnju jedne majice, potroši se čak 2000 litara vode. Ovo su zaista zabrinjavajući podaci, s obzirom na to da se odjeća u današnjem svijetu sve više jednokratno upotrebljava, dok se 'prava' vijednost tkanine ne odražava u tržišnim cijenama.

Svetlana Kuliškova, dizajnerica iz Češke je održala predavanje učenicama Srednje škole primjenjenih umjetnosti u Sarajevu na kojem je objasnila da "brza moda" podrazumijeva brzu proizvodnju odjeće, tj. otprilike svake tri sedmice nastaje nova kolekcija. U tekstilnoj industriji zaposleno je 40 miliona ljudi, a 85% su žene. Životni ciklus u svijetu mode podrazumijeva putovanje od proizvodnje do odbacivanja određene stvari, a upcycling podržava životni vijek tekstila. Na ovaj način smanjile bi se količine otpada koji nastaje tokom same proizvodnje odjeće, tj. 25-47% otpada. Danas se reciklira otprilike 10% materijala, iako je moguće reciklirati 100%. "Zero waste" podrazumijeva tehniku dizajniranja koja eliminira otpad tokom procesa dizajniranja.

U sklopu 'Upcycling Challenge' projekta bio je održan Fashion Show u Sarajevu, tokom kojeg je odabran pobjednički dizajn dvije učenice. Pobjednice na Sarajevo Fashion Show-u će zatim imati priliku svoje kreacije izložiti na Fashion Week-u u Brno, u februaru 2020. Pobjednice na Sarajevo Fashion Show-u će imati obezbjeđeno putovanje i smještaj tokom ponovnog boravka u Brno.

Tokom implementacije ovog projekta više od 20 domaćih i stranih medija su pratili aktivnosti i izvještavali o progresu; objavljeno je više of 15 izvještaja i više od 100 fotografija i 10 videa sa događaja na web stranici i društvenim mrežama AS SA; kao i putem socijalnih mreža Nadace Veronika i Srednje škole primijenjenih umjetnosti Sarajevo. Također, aktivnosti su popraćeni gostovanjem u TV emisijama poput Eko logika, BHRT i emisiji Hayat TV.

- **Pretvori otpad u korisnu stvar**

"Pretvori otpad u korisnu stvar" je projekat koji je Aarhus centar Sarajevo implementirao od septembra 2019. godine do decembra 2019. god. sa osnovnim školama Maarif i Kovačići uz finansijsku podršku Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, ZEOSA i Grada Sarajevo. Projektom "Pretvori otpad u korisnu stvar" se nastojalo doprinijeti razvoju svijesti osnovaca o značaju smanjenja količine komunalnog otpada iskorištavanjem sirovina kroz lutkarske predstave. U periodu od četiri mjeseca uspostavljena je saradnja sa kantonalnim resorsnim ministarstvom i dvije osnovne škole sa područja Kantona Sarajevo sa kojima su se realizirale projektne aktivnosti. Aktivnosti su se realizirale sa ekološkim, likovnim i dramskim sekcijama u četvrtim i petim razredima. Aktivnosti su bile vezane za izradu lutaka od sekundarnih sirovina i pripreme učenika – učesnika u realizaciji lutkarskih predstava na kraju projekta. Završna

manifestacija na kojoj su se obje škole predstavile sa lutkarskim predstavama na zadati scenario je održana 24. decembra 2019.godine.

Tokom implementacije ovog projekta objavljeno je više of 10 izvještaja i više od 60 fotografija i 10 videa sa događaja na web stranici i društvenim mrežama AS SA; kao i putem socijalnih mreža osnovnih škola Maarif i Kovačići.

- **“Matica života”**

Projekat pod nazivom **“Matica života”** Društvo pčelara Kantona Sarajevo implementira u sklopu Regionalnog programa lokalne demokratije na Zapadnom Balkanu koji finansira Evropska unija, implementira UNDP, u saradnji sa Općinom Stari Grad Sarajevo i partnera Udruženje “Resursni Aarhus centar u BiH.

Projekat će trajati osam mjeseci, od toga sedam mjeseci tj. 28 radionica teoretske i praktične nastave. Projekat je zvanično počeo 01. novembra 2019. Radionice se održavaju u prostorijama Društva pčelara Kantona Sarajevo u ulici Jadranska broj 5, a praktični dio nastave će se održavati na oglednim pčelinjacima edukatora tokom proljeća 2020 godine.

Tokom implementacije ovog projekta objavljeno je 5 izvještaja i više od 20 fotografija i 2 videa sa događaja na web stranici i društvenim mrežama AS SA; kao i putem socijalnih mreža Društva pčelara Kantona Sarajevo.

- **Ekološka pravna klinika**

Projekat “Ekološka pravna klinika” je organizirana za 20 studenata Pravnih fakulteta Univerziteta u Sarajevu i Istočnom Sarajevu u periodu 23.09.-23.12.2019. godine, sa ciljem povećanja broja pravnih eksperata u oblasti okoliša budući da trenutno imamo deficit pravnog kadra koji se bavi ovom pravnom oblasti. Održane su četiri sesije, na kojim su učesnici imali priliku da odslušaju teorijska predavanja o pravu okoliša od strane pravnih i ekoloških eksperata ali i da stečeno znanje praktično primjene pri rješavanju slučajeva iz prakse. Ovakav pristup se pokazao uspješnim s obzirom na izuzetno pozitivne reakcije studenata i profesora koji su učestvovali u projektu. Svim polaznicima klinike su 13.12.2019. godine dodijeljeni i certifikati. Također, Aarhus centar je tokom trajanja projekta potpisao Memorandum o saradnji sa oba fakulteta učesnika projekta. Projekat je realiziran uz finansijsku podršku Misije OSCE-a u BiH i Grada Sarajevo.

Tokom implementacije ovog projekta objavljeno je 10 izvještaja i više od 50 fotografija i 2 videa sa događaja na web stranici i društvenim mrežama AS SA; kao i putem web stranica Misije OSCE-a u BiH, Grada Sarajevo i Pravnih univerziteta. Također, lokalni mediji, poput Dnevi avaz, FENA i sl., su izvještavali o aktivnostima projekta.

- **Lawyers for rivers**

Projekat Lawyers for rivers se realizira uz finansijsku podršku Euronatura i u partnerstvu sa Centrom za životnu sredinu Banja Luka. Projekat traje od 1.9.2019.-1.10.2020. godine. Naš zadatak u sklopu projekta je pružati besplatnu pravnu pomoć za rješavanje svih spornih slučajeva gradnje hidroelektrana u BiH. Aarhus centar je od septembra pripremio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke u vezi HE Foča, koji je upućen Vrhovnom sudu RS. Također, intenzivno se pružala pravna pomoć za slučajeve gradnje HE na rijeci Doljanci, Buni, Vrbasu, Trebižatu, Miljacki i Željeznici. Pripremljen je i jedan dio alternativnog izvještaja koji će da izda CZZS, a odnosi se na zakonodavstvo u oblasti zaštite prirode. Pokrenuta je i inicijativa – moratorijum za ukidanje subvencija za MHE u Federaciji BiH, budući da su one jedan od glavnih razloga izgradnje ogromnog broja MHE koje su korisne samo investitorima.

- **Sufinansiranje Grada Sarajevo**

Grad Sarajevo je za period maj 2019-maj 2020 izdvojio sredstva za sufinansiranje rada “Aarhus centra u BiH” na projektima “Eko BiH,” kao i “Upcycling challenge.”

III. Ostale aktivnosti

U 2019. godini Aarhus centar Sarajevo aplicirao je sa 12 projektnih prijedloga od kojih je 8 odobreno. Također, AC SA je učestvovao na dobrovoljnim akcijama na trenu, poput “Global Climate Strike” pokreta tokom ljetnih mjeseci 2019, i učestvovao u sprovođenju inicijative za spriječavanje izgradnje nuklearnog odlagališta na lokaciji Trgovska gora, uz granicu sa BiH, i sl.

U 2019. godini imali smo sljedeću medijsku pokrivenost:

Dali smo 70 izjava (za tv kuće, radio i printani mediji) od toga:

- TV kuće 20
- Radio 10
- Printani mediji 40

Objavili:

- 129 web članaka
- 300 galerija fotografija
- 20 youtube videa

O nama su snimili emisije na BHR1, te BHTV u okviru emisije Ekologika, RTVFBiH, TV Vogošća, kao i inostranim TV kućama poput Deutsche Welle (DW). O našim aktivnostima tokom 2019. godine su prenesene obavijesti na preko 50 različitih domaćih i stranih portala, i više od 40 printanih medija.

Sarajevo, 21. januar 2020.
br. 02-012 /2020

Pripremila:

Izvršna direktorica Udruženja "Resursni Aarhus centar u BiH:"

Emina Veljović